
”TUNTUU KIVA SISÄLLÄ”

Kaarisilta koetaan yhtenä isona perheenä

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Hämeenlinna, syksy 2013

Nina Vuori

Hilkka Yrjänä

HÄMEENLINNA

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen kasvatus

Sosiaalipedagoginen sosiaalityö

Tekijät

Nina Vuori, Hilkka Yrjänä

Vuosi 2013

Työn nimi

”Tuntuu kiva sisällä.”

Kaarisilta koetaan yhtenä isona perheenä

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Hämeenlinnan setlementti ry ja sen ylläpitämä monikulttuurinen kohtaamispaikka ja toimintakeskus Kaarisilta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa toimintakeskuksen asiakkaiden toiveita ja oman osaamisen hyödyntämistä Kaarisillan toiminnassa. Työn tavoitteena oli auttaa setlementtiä kehittämään toimintaansa asiakaslähtöisemmäksi.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin alkukartoituksen ja teemahaastattelun avulla. Keskeisimmät teoreettiset lähtökohdat olivat maahanmuuttajuus, kotoutuminen ja sosiaalipedagoginen orientaatio sekä aikaisemmat tutkimukset.

Kerätty aineisto analysoitiin teemoittelemalla. Tutkimusaineiston perusteella tärkeäksi aiheeksi nousi suomen kielen oppiminen. Asiakkaat halusivat hyödyntää omaa äidinkieltään ja kulttuurituntemustaan Kaarisillan toiminnassa. Esille nousi myös tarve saada lisää tietoa suomalaisesta yhteiskuntajärjestelmästä. Tärkeänä pidetyn yhteisöllisen toiminnan toivottiin jatkuvan tulevaisuudessakin.

Aihe on ajankohtainen, sillä yhteiskunnassamme keskustellaan paljon maahanmuuttajien kotoutumisesta ja sen kehittämisestä. Jatkotutkimusaiheen puitteissa voisi kiinnittää entistä enemmän huomiota maahanmuuttajien osallisuuden lisäämiseen kotoutumisen tukemisessa.

Avainsanat Setlementti, monikulttuurisuus, maahanmuuttajat, kotoutuminen

Sivut 25 s. + liitteet 5 s.

HÄMEENLINNA

Degree Programme in Social Services

Social Pedagogical Education

Social Pedagogical Social Work

Authors

Nina Vuori, Hilkka Yrjänä **Year** 2013

Subject of Bachelor's thesis

Multicultural Centre Kaarisilta – as perceived by the clients

ABSTRACT

This Bachelor's thesis was commissioned by Hämeenlinnan settlementti ry and its multicultural meeting point and activity center Kaarisilta. The purpose of this thesis was to map out the wishes of the clients and the utilization of their capabilities in the everyday operation of the centre. The aim of the thesis was to help the centre to improve customer orientation in their operation.

The data for this thesis were collected using initial assessment and theme interview. The most essential theoretical basis consisted of immigration, integration and social pedagogical orientation as well as prior research on the topic.

The gathered data were analyzed into themes. According to the research data, learning Finnish was considered important. The clients wanted to utilize their mother tongues and cultural competence in the everyday operation of Kaarisilta. In addition, the need to acquire more information on the Finnish social structure was evident. Communal activity was valued as important and the clients wished for it to continue in the future.

The topic of this thesis is of current interest, because the integration of immigrants is widely discussed in our society. Further research could be conducted on how to increase the involvement of the immigrants themselves in the integration process.

Keywords Settlement activity, multiculturalism, immigrants, integration

Pages 25 p. + appendices 5 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	SETLEMENTTI.....	2
2.1	Setlementtiliike ja -liitto.....	2
2.2	Hämeenlinnan setlementti ry.....	2
2.3	Kolmas sektori.....	3
3	TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT	4
3.1	Maahanmuuttajuus	4
3.2	Kotoutuminen ja kotouttaminen.....	4
3.3	Sosiaalipedagoginen orientaatio.....	6
4	AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA	7
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET	8
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	8
6.1	Kvalitatiivinen tutkimus.....	9
6.2	Alkukartoitus.....	9
6.3	Teemahaastattelut.....	10
6.4	Aineiston analyysi.....	11
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	12
7.1	Alkukartoituksen tulokset	12
7.2	Suomen kieli ja kielen opettaminen	13
7.3	Kulttuurien vaihto	14
7.4	Aktiviteetit.....	16
7.5	Maahanmuuttajakokemus ja sosiaaliset kontaktit.....	17
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	18
9	POHDINTA.....	20
	LÄHTEET	22

Liite 1	Alkukartoituksen taustatiedot
Liite 2	Alkukartoituksen kysymykset
Liite 3	Kuvia
Liite 4	Teemahaastattelurunko

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa Hämeenlinnan setlementti ry:n asiakkaiden toiveita ja heidän omaa osaamistaan setlementin toimintaan liittyen. Tavoitteena oli saada asiakkaat pohtimaan, mitä sellaista osaamista heillä on, mitä he voisivat hyödyntää setlementin toiminnassa. Asiakkaiden toiveiden ja osaamisen kartoittaminen voi auttaa setlementin henkilökuntaa kehittämään entistä asiakaslähtoisempää toimintaa. Aihe on ajankohtainen, sillä yhteiskunnassamme käydään paljon maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvää keskustelua.

Meitä molempia on jo pitkään kiinnostanut monikulttuurisuus, jota olemme opiskelleet myös sivuaineena. Yhteisen kiinnostuksen kohteen ansiosta päädyimme tekemään opinnäytetyötä parityönä. Setlementti on meille jo osittain tuttu paikka vapaaehtoistyön kautta, joten sieltä tulleeeseen tutkimustoiveeseen oli luontevaa tarttua. Haastateltavat olivat eri-ikäisiä, joten koimme eduksi sen, että toisella meistä on opiskelun myötä kokemusta sosiaalipedagogisesta aikuissosiaalityöstä ja toisella sosiaalipedagogisesta kasvatuksesta.

Tutkimuksen kohderyhmänä toimivat luonnollisesti paikallisen setlementin asiakkaat, sillä opinnäytetyöhön liittyvä tutkimustoive saatiin setlementin työntekijöiltä. Alkukartoitukseen osallistui 11 henkilöä, jotka setlementin työntekijät valitsivat tarkoituksenmukaisesti. Teemahaastatteluihin osallistui neljä henkilöä. Haastateltaviksi haluttiin valita eri-ikäisiä ja eri-ikäisiä miehiä ja naisia.

Tärkeimmät opinnäytetyötä kuvaavat käsitteet ovat setlementti, kotoutuminen ja maahanmuuttajuus. Aiheeseen liittyvät teoreettiset lähtökohdat muodostuivat alan kirjallisuudesta ja aiemmista tutkimuksista. Opinnäytetyön puitteissa tehty tutkimus oli luonteeltaan kvalitatiivinen. Aineisto kerättiin sekä alkukartoituksen kyselylomakkeella että varsinaisen teemahaastattelun avulla. Analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

2 SETTLEMENTTI

Tässä luvussa luodaan katsaus Settlementtiliikkeen ja -liiton historiaan, sillä opinnäytetyön aihe ja tutkimustoive saatiin paikalliselta settlementtiyhdistykseltä. Tässä osiossa kerrotaan myös Hämeenlinnan settlementti ry:n toimialoista ja sen ylläpitämän Kaarisiltakeskuksen toiminnasta.

2.1 Settlementtiliike ja -liitto

Settlementtiliikkeen juuret ulottuvat 1800-luvun lopulle, jolloin Lontoon köyhimpiin osiin perustettiin kansalaiskeskuksia. Niiden tehtävänä oli kehittää yhteisöä vuorovaikutteisella sosiaali- ja sivistystyöllä. Käytännössä tämä tarkoitti koulutuksen ja sosiaalisen tuen tarjoamista alueen ihmisille. Ensimmäinen settlementtiliike, Toynbee Hall, perustettiin Lontoon kaupunkialueelle vuonna 1883 köyhien auttamiseksi. Silloin yritettiin etsiä oikeudenmukaisempia ratkaisuja köyhyyden ja epäoikeudenmukaisuuden poistamiseksi. Parhaiten tunnettu settlementtiliike on Hull House Chigagossa, joka on Jane Addamsin ja hänen ystävänsä Ellen Starrin vuonna 1889 perustama liike. (Settlementtiliitto n.d.a; Jone Johnson Lewis, n.d.)

Suomen Settlementtiliitto perustettiin vuonna 1918. Tällä hetkellä liitolla on paikallisia settlementtejä 34 ja nuorten piirijärjestöjä 7. Monikulttuurinen työ on yksi keskeisimmistä osioista Settlementtiliiton toiminnassa. Monikulttuurisen työn ohella toimintamuotoihin kuuluvat esimerkiksi lapsi- ja nuorisotyö, kansalaistolotoiminta, seniori- ja vanhustyö, trauma- ja kriisityö sekä sovittelutoiminta. Poliittisesti ja uskonnollisesti Settlementtiliiton tekemä työ on sitoutumatonta. (Hämeenlinnan settlementti ry n.d.a; Settlementtiliitto n.d.a,b.)

Settlementtityö perustuu pitkälti yhdessä tekemiseen, lähimmäisyyteen ja yhteisöllisyyden voimaan. Toimintaa ohjaaviin perusarvoihin kuuluvat muun muassa tasa-arvoisuus, yksilön oikeuksien kunnioittaminen ja erilaisuuden hyväksyminen. Edellä mainittujen lisäksi luottamus ihmisen omiin kykyihin ja usko yhteyteen yli rajojen sekä sitoutuminen heikomman auttamiseen ovat tärkeitä. (Toimintakertomus 2012, 4; Naapuri.)

2.2 Hämeenlinnan settlementti ry

Hämeenlinnan settlementti ry on perustettu vuonna 1997. Yhdistys määrittelee tehtävikseen osallistujien toimintamahdollisuuksien luomisen, heidän osallisuutensa tukemisen sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen. Näiden tehtävien toteuttamisessa näkyvät monikulttuurinen työote ja kansalaistoiminnan kehittäminen sekä vapaaehtoistoiminta. Toiminnan tavoitteena on eri taustoista tulevien ja eri-ikäisten ihmisten hyvinvoinnin, yhteisöllisyyden ja osallisuuden lisääminen. Tähän pyritään erilaisten toimintamuotojen avulla, mitkä nousevat asiakkaiden arjen tarpeista ja heidän oman aktiivisuutensa pohjalta. (Hämeenlinnan settlementti ry n.d.b; Toimintakertomus 2011, 4.) Opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa osallistujien omista tarpeista nousevia ideoita ja omaa osaamista.

Hämeenlinnan setlementti ry:n toimialoihin kuuluvat monikulttuurisen kohtaamispaikan ja toimintakeskuksen ylläpitäminen, monikulttuurinen perhetyö, kotoutumista ja työllistymistä edistävä toiminta sekä tavoittamistyö. Yhdistyksen perusajatuksena on vuorovaikutuksen ja yhteistyön lisääminen erilaisten ihmisten ja yhteisöjen välillä. Ihmisten omiin arjen tarpeisiin ja kansalaistoimintaan pohjautuvien uusien työmuotojen kehittäminen on yksi työtä ohjaavista lähtökohdista. Käytännön työssä pyritään yhdistämään osallistujien oma tietotaito, vertaistuki, vapaaehtoistyö ja ammatillinen osaaminen. Tärkeäksi koetaan etenkin sosiaalisen osallistumisen mahdollistaminen. (Hämeenlinnan setlementti ry, n.d.c; Toimintakertomus 2011, 4.)

Matalankynnyksen kohtaamis- ja neuvontapaikat ovat osoittautuneet maahanmuuttajataustaisten tavoittamisen kannalta tärkeiksi paikoiksi. Setlementin monikulttuurisena kohtaamispaikkana sekä työ- ja toimintakeskukseksi Hämeenlinnassa toimii Kaarisiltakeskus. Vuonna 2012 kävijöitä oli 2791, joka on 587 kävijää enemmän kuin edellisenä vuonna.

Kaarisillassa maahanmuuttajat voivat saada opastusta monenlaisissa elämään liittyvissä asioissa. Kaarisiltaan tullaan muun muassa tapaamaan toisia maahanmuuttajia sekä työntekijöitä, tekemään koulutehtäviä, käyttämään tietokonetta, viettämään aikaa, hakemaan ohjausta erilaisten asioiden hoitamiseen sekä osallistumaan kerhoihin. Kaarisilta tarjoaa myös mahdollisuuden luoda kontakteja muihin ihmisiin. Kävijöitä voidaan tukea omiin ideoihin pohjautuvan toiminnan toteuttamisessa. Yhdistys järjestää myös pysyvää ryhmätoimintaa. Suomen kielen kerhon lisäksi tarjonnassa on ollut muun muassa Mamas’cafe äiti-lapsiryhmä, kokkikerho ja tyttökerho. (Hämeenlinnan setlementti ry n.d.d; Toimintakertomus 2012, 11; Kooste toiminnasta n.d.)

2.3 Kolmas sektori

Setlementtiliiton toiminta kuuluu kolmannen sektorin piiriin. Kolmas sektori tarkoittaa julkisten ja yksityisten sektoreiden rinnalla toimivaa järjestäytyneiden toimijoiden joukkoa. Näitä järjestäytyneitä toimijoita ovat kansalaisten muodostamat säätiöt ja yhdistykset. (Harju 2003, 15–16.)

Tyypillistä kolmannen sektorin toimijoille on yhteisöllisyys, vapaaehtoisuus, yleishyödyllisyys ja voittoa tavoittelemattomuus. Kolmatta sektoria voisi nimittää myös kansalaissektoriksi, jolloin se kuvaisi kansalaisten aktiivisuuteen pohjautuvaa sektoria paremmin. (Harju 2003, 15–16.)

Harju (2003, 40–41) kirjoittaa, että kansalaistoiminta perustuu pitkälti ihmisen haluun toimia ja osallistua. Hänen mukaansa yleisimpiä motiiveja kansalaistoimintaan osallistumiseen ovat kiinnostus asiaa kohtaan, auttamisen halu, halu oppia uutta, uusien ystävien saanti ja työn vastapainoisuus. Harjun mukaan kansalaistoiminnassa jokainen on tärkeä, ja vähäisempikin osallistuminen ja toiminta ovat arvokkaita.

3 TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Ensimmäiseksi teoria-aiheeksi valikoitui maahanmuuttajuus, koska opinnäytetyön puitteissa tehtyihin haastatteluihin osallistui maahanmuuttajataustaisia asiakkaita. Kotoutumisesta kertominen avaa lukijalle maahanmuuttajien integroitumisen eri vaiheita ja sen monimuotoisuutta. Sosiaalipedagogista orientaatiota käsitellään maahanmuuttajien oman osallisuuden ja aktiivisuuden näkökulmasta.

3.1 Maahanmuuttajuus

Opinnäytetyötä varten haastateltiin maahanmuuttajataustaisia henkilöitä, joten aluksi on hyvä määritellä muutamia käsitteitä aiheeseen liittyen. Maahanmuuttaja on Suomessa yleiskäsite, jolla tarkoitetaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä, jotka asuvat vakituisesti Suomessa. Maahanmuuttaja on henkilö, joka on tullut Suomeen esimerkiksi avioliiton, työn, opiskelun tai perheen yhdistämisen vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. (Räty 2002, 11, 18.)

Vuoden 2012 elokuussa ulkomaan kansalaisia asui Hämeenlinnassa 1761 henkilöä ja äidinkielenään jotakin muuta kuin suomea puhuvia oli 2072 henkilöä. Suurimpia kieliryhmiä olivat viro, venäjä, ruotsi, puola, turkki, arabia, englantia ja thai. (Hämeenlinnan kaupunki n.d.)

Pakolaisiksi katsotaan kiintiöpakolaiset sekä turvapaikan saaneet henkilöt. Pakolaisena maahan muuttava voi olla kiintiöpakolainen, jolla on YK:n pakolaisjärjestön eli UNHCR:n myöntämä pakolaisen asema, ja joka kuuluu vastaanottavan maan pakolaiskiintiöön. Pakolaiseksi määritellään henkilö, jolla on ”perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa tai mielipiteensä vuoksi tai sen takia, että hän kuuluu tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään”. Pakolainen oleskelee oman kotimaansa ulkopuolella, eikä halua tai voi uhan vuoksi palata kotimaahansa. (Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 77/1968). Pakolaisen asema todetaan niin, että valtio antaa henkilölle turvapaikan tai YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun virasto toteaa hänen olevan pakolainen. (Räty 2002, 19.)

Turvapaikanhakija on toiseen maahan tullut henkilö, joka on joutunut vainon kohteeksi omassa maassaan, ja anoo kansainvälistä suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta maasta. Turvapaikanhakijasta tulee pakolainen silloin, kun hänen hakemuksensa on käsitelty ja hän on saanut oleskeluluvan. (Räty 2002, 11, 18.)

3.2 Kotoutuminen ja kotouttaminen

Kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajien integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Sen tavoitteena on maahanmuuttajien osallistuminen suomalaisen yhteiskunnan toimintaan samalla tavalla muiden Suomessa asuvien kanssa. Sen keskeisenä tekijänä on kielen oppiminen. Lisäksi tavoit-

teena on opiskelu, työ ja muu osallistuminen. Integraatiolla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, jotka helpottavat ja auttavat maahanmuuttajan aktiivista kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Globalisoituneessa maailmassa liikkuvuus lisääntyy koko ajan. Laajentuneeseen maahanmuuttoon kuuluu olennaisesti aina hyviä ja huonoja puolia. Tärkeää on huomioida, kuinka haasteet käännetään vahvuuksiksi. (Maahanmuuttajien kotouttaminen, n.d.; Korhonen & Puukari 2013, 191; Daher, Hannikainen & Heikinheimo 2012, 120–121.)

Kotoutumisen yhteydessä puhutaan monesti sen eri vaiheista ja kotoutumiskaaresta, sillä sopeutuminen ei yleensä etene suoraviivaisesti. Tätä aaltoilevaa prosessia kutsutaan kotoutumiskaareksi. Siinä aallon harjalle voivat viedä erilaiset kurssit ja harjoittelupaikat, mutta niiden välillä voi olla huonompia kausia. (Kotoutumiskaari n.d.)

Uuteen yhteiskuntaan kotoutumista voidaan kuvata vaiheittaisena prosessina. Prosessia kutsutaan myös kulttuurishokiksi. Sopeutumisprosessi on yksilöllinen riippuen monesta eri tekijästä, kuten persoonallisuudesta, lähtötilanteesta ja vastaanottavasta ympäristöstä. Kuherruskuukausivaiheessa maahanmuuttaja on yleensä tyytyväinen ja innostunut kaikesta uudesta. Torjuntavaiheessa turhaudutaan ja tunnetaan vihaa ympäröivää kulttuuria kohtaan. Sitä seuraavassa tasapainonhakuvaiheessa aletaan hyväksyä uusi elämäntilanne ja sen tosiasiat. Viimeisessä eli useamman kulttuurin hallintavaiheessa maahanmuuttaja on omaksunut molempien kulttuurien kielen, tavat ja arvot sekä kykenee tasapainottelemaan elämäänsä kahden kulttuurin välillä. (Räty 2002, 121.)

Kaksisuuntaisella kotoutumisella tarkoitetaan kantaväestön ja maahanmuuttajien hyvää keskinäistä vuorovaikutusta. Kotoutumisprosessi on asioiden jakamista ja oppimista toinen toisiltaan. Kaksisuuntaisessa kotoutumisessa osapuolet ovat valmiita joustamaan ja tulemaan toisiaan vastaan. Kotoutumista ei pidä ymmärtää kapeasti maahanmuuttajien asiaksi, vaan se koskee yhtä lailla vastaanottavaa yhteiskuntaa ja sen taitoa sopeutua kulttuurienväliseen kanssakäymiseen. Yhteiskunnassa on luotava käytäntöjä, joissa otetaan huomioon niin enemmistön kuin vähemmistöjenkin perinteet ja toiveet. Kaksisuuntainen kotoutuminen sisältyy myös vuonna 2011 uudistetun kotoutumislain (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) tavoitteisiin. (Martins 2012, 3–5; Hämeenlinnan monikulttuurisuusohjelma n.d., 3.)

Kotouttamisen toimeenpano toteutuu siten, että sisäasiainministeriö ohjaa elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksia eli ELY-keskuksia, joilla on alueellinen vastuu maahanmuutto- ja kotouttamisasiosta. Kunnalla puolestaan on alueellaan yleis- ja yhteensovittamisvastuu maahanmuuttajien kotouttamisen kehittämisestä, seurannasta ja suunnittelusta. Kunta järjestää kotoutumista edistäviä ja tukevia toimenpiteitä ja palveluja maahanmuuttajille. Työikäisten maahanmuuttajien kohdalla tavoitteena on työelämään pääseminen ja heidän osaamisensa ja koulutuksensa saaminen suomalaisen yhteiskunnan käyttöön. Työ- ja elinkeinotoimistot eli TE-toimistot ja kuntien maahanmuuttotyöntekijät auttavat Suomeen muuttavia alkuun. (Maahanmuuttajien kotouttaminen n.d.) Kolmannen sektorin ku-

ten settlementin rooli korostuu etenkin kolmen vuoden lakisääteisen kotouttamisajan jälkeen.

Kotouttamislaki (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010) velvoittaa kuntia tai seutuja laatimaan maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi ja tukemiseksi kotouttamisohjelman. Se sisältää suunnitelman kotoutumisesta edistävistä ja tukevista toimenpiteistä, palveluista, yhteistyöstä ja vastuista sekä maahanmuuttajien tarpeiden huomioon ottamisesta muita yhteiskunnan palveluja ja toimenpiteitä suunniteltaessa ja järjestettäessä. Ohjelmaan sisällytetään etnisen tasa-arvon ja etnisten suhteiden edistäminen ja syrjinnän ehkäiseminen. TE-toimiston ja muiden viranomaisten on kunnan aloitteesta osallistuttava oman toimialansa osalta ohjelman laatimiseen ja toimeenpanoon. Maahanmuuttajia, kunnassa vaikuttavia kansalaisjärjestöjä, työntekijä- ja työnantajajärjestöjä ja muita tahoja kuullaan kotouttamisohjelmaa laadittaessa ja toimeenpantaessa. (Hämeenlinnan kaupungin monikulttuurisuusohjelma n.d., 3; Rätty 2002, 145.)

Kaupunki seuraa kotouttamisohjelman toteutumista ja uudistaa ohjelmaansa. Kotouttamislain mukaan kunta vastaa ohjelman toteuttamisesta, toimeenpanosta, kehittämisestä sekä ohjelman toteutumisen ja vaikutusten seurannasta. Jotta maahanmuuttajilla ja pakolaisilla olisi hyvä arki, heidän kotoutumistaan tuetaan esimerkiksi ohjaamalla ja opastamalla, yhteiskuntaan perehdyttämällä, suomen kieltä opettamalla ja työmarkkinatoimenpiteisiin rinnastettavia toimenpiteitä järjestämällä. Heille järjestetään myös tulkkausta sekä sellaisia palveluja ja toimenpiteitä, jotka kannustavat oma-toimisesti hankkimaan yhteiskunnassa tarvittavia tietoja ja taitoja. (Korhonen & Puukari 2013, 191–203.)

3.3 Sosiaalipedagoginen orientaatio

Kaikille asiakasryhmille järjestettävän toiminnan tulee olla asiakaslähtöistä, tarpeisiin vastaavaa ja osallistavaa. Sen tulee olla mahdollisuuksien mukaan myös osallistujien itsensä järjestämää. Osallistujien oma motivoituneisuus edesauttaa sitoutumaan paremmin toimintaan, luomaan sitä itse sekä viemään sen päätökseen saakka. Osallistuva ja yhteisöllinen toiminta on osa sosiaalipedagogiikkaa ja etenkin sen freireläistä ideologiaa. (Hämäläinen & Kurki 1997, 212.)

Kurki (2008, 38) kirjoittaa, että freireläisyys on ongelmakeskeinen metodi, johon yhdistyy ihmisten arjen jokapäiväiset ongelmat. Laajentuessaan sen tavoitteena on ihmisten herääminen tietoisuuteen omasta tilastaan ja pyrkimys muuttaa sitä. Sosiaalipedagogiikka etsii positiivista muutosta yksilön oman motivoitumisen avulla. Motivoitumisen taustalla on sosiokulttuurinen innostaminen, joka on ihmisen innostamista arjessa yhteiskunnallisen muutoksen pohjaksi. Sosiokulttuurinen innostaminen perustuu nimenomaan ihmisen omaan osallistumiseen ja tavoittelee sosiaalista laadullista muutosta. Monikulttuurisuustyössä on tärkeää innostaa ja herättää elämää siellä, missä sitä ei ole sekä tukea ja vahvistaa siellä, missä kykyä on jo olemassa. Näin ollen myös maahanmuuttajien oma osallistuminen auttaa integroitumaan ympäröivään yhteiskuntaan. Kun positiivisia muu-

toksia eli transformaatiota tapahtuu yksilön arjessa, vaikuttaa se myös yhteisön arkeen ja sitä kautta koko yhteiskuntaan (Kurki 2008, 19–20, 38.)

Osallisuuden lähtökohtana on ihmisen oma henkilökohtainen osallistuminen. Osallisuudesta voidaan puhua silloin, kun ihminen kokee olevansa aktiivinen toimija eikä passiivinen vastaanottaja. Osallistuja voi olla mukana toiminnan toteutuksessa tavoitteiden miettimisestä loppuvastuuseen saakka. Osallisilla on kyky vaikuttaa tapahtumien kulkuun. Näin osallisuus synnyttää aktiiviselle toimijalle osaamisen ja voimaantumisen tunnetta. (Laakso 2006, 13.)

Voimaantuminen liittyy voimavarojen löytämiseen ja asioiden mahdollistamiseen. On mietittävä henkilökohtaisesti, mikä voisi olla oma panos huomaamansa ongelman ratkaisemiseksi. (Räsänen 2002, 19.) Harju-Tolpan (2004, 17) mukaan voimaannuttavassa työssä on olennaista muun muassa yhteistyön sujuminen, voimavarojen korostaminen sekä suhtautuminen ryhmiin ja yksilöihin aktiivisina toimijoina, joilla on tarpeita, oikeuksia ja velvollisuuksia.

Maahanmuuttaja saattaa tuntea yhteiskunnalliseen ja vapaa-ajan toimintaan osallistumisen vaikeaksi, jos hän ei koe kuuluvansa suomalaiseen yhteiskuntaan. Kuuluvuuden ja osallisuuden tunteet eivät synny itsestään, etenkin jos kokee toiseuden tunnetta, syrjintää ja rasismia. Osallisuuden kannalta on erittäin tärkeää, että vähemmistö ei yksilöinä eikä yhteisönä elä yhteiskunnasta erillisenä ryhmänä. (Habib 2009, 47.)

4 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Vuoden 2012 kevään aikana Hämeenlinnan setlementti ry:ssä tehtiin asiakaskysely. Silloin Kaarisillassa kävijöiden toiveita kyseltiin ja tarpeita kartoitettiin uusien toimintojen kehittämistä ja uusien ryhmien perustamista varten. Setlementin tekemän koosteen mukaan kyselystä saadut vastaukset olivat samansuuntaisia kuin aiemmin tehdyt kyselyt. Asiakkaiden toiveina oli muun muassa kokkikerho ja tanssitunteja. Lisäksi naiset olivat toivoneet omaa uintivuoroa. Kyselyn seurauksena vuoden 2012 alusta Kaarisillassa aloitti uusi kokkikerho, joka on suunnattu naisille ja tytöille. (Toimintakertomus 2012, 5; Kooste toiminnasta 2012.) Tällä tutkimuksella puolestaan pyrittiin kartoittamaan Kaarisillan asiakkaiden oman osaamisen hyödyntämismahdollisuuksia, ja sitä kautta antamaan Kaarisillalle eväitä asiakaslähtöisen toiminnan kehittämiseen.

Marjo Harju-Tolppa (2004, 17–18) kirjoittaa, että maahanmuuttajanaishilla on yleensä omasta kotimaastaan monia tärkeitä taitoja. Hänen mukaansa Suomeen saavuttuaan naiset saattavat kokea, että täällä ei pysty jatkamaan sellaista elämää kuin kotimaassa. Harju-Tolpan mukaan suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnallisten asioiden oppimisen myötä maahanmuuttajanaiset voivat voimaantua ja heidän omanarvontuntonsa kasvaa. Tällöin he kokevat pystyvänsä toimimaan paremmin tässä yhteiskunnassa.

Habib (2009, 48) kuvaa, kuinka maahanmuuttajanuorten järjestötoimintaan osallistumista tutkinut Pyykkönen on selvittänyt, miten järjestö- ja yhdistystyöntekijöiden mukaan maahanmuuttajanuorten tukeminen järjestötoimintaan osallistumisessa vaatii erityisiä ponnisteluja. Järjestöt eivät kuitenkaan halua järjestää maahanmuuttajille erikseen toimintaa, vaan tavoitteena ovat integroidut aktiviteetit. Pyykkösen mukaan yleisesti ottaen maahanmuuttajanuorten mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun on rajallista, vaikka heitä osallistuu noin joka toisen yhdistyksen ja järjestön toimintaan. On tarkennettava kenellä on vastuu kotouttamisesta, kenen ehdoilla toimintaa järjestetään ja kuka siihen osallistuu. Kun työtä tehdään maahanmuuttajien kanssa ja heidän parhaaksi, tulisi heidän mahdolluuksien mukaan olla mukana myös suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tämä vahvistaisi myös heidän motivaatiotaan.

Keinänen ja Mäkeläinen (2009, 187–188) pohtivat, onko kansalaisuus sitenkään kotoutumisen lopputulos vai onko se nimenomaan ehto kotoutumisprosessin onnistumiselle. Keinänen ja Mäkeläinen kyseenalaistavat suomalaisen kotouttamispolitiikan näkemyksen siitä, että vasta kotoutumisen jälkeen saavutetaan kansalaisuus. Artikkelissa korostuu aktiivisen kansalaisuuden rooli edellytyksenä kotoutumiselle. Kotouttamispolitiikka pyrkii tukemaan vuorovaikutusta etnisen vähemmistön ja valtaväestön välillä niin, että samalla tuetaan etnisen vähemmistön omaa kulttuuria ja identiteettiä. Kotouttamispolitiikan toteuttamisesta käytännössä vastaavat muiden ohella myös kansalaisjärjestöt, kuten esimerkiksi kolmannen sektorin setlementtiyhdistykset. Ne tarjoavat tukitoimien rinnalla maahanmuuttajille mahdollisuuden toimia aktiivisena kansalaisena ja integroitua suomalaiseen yhteiskuntaan.

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA -KYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena ja tehtävänä oli kerätä Kaarisillalle tietoa heidän asiakkaidensa toiveista ja osaamisesta toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Kaarisillan toiminnan kehittäminen entistä asiakaslähtöisemmäksi palvelee maahanmuuttajien kotoutumista.

Tutkimuskysymyksiksi muotoutui

- Mitä asiakkaat toivovat Kaarisillan toiminnalta?
- Mitä sellaista osaamista asiakkailla on, mitä he voisivat hyödyntää Kaarisillan toiminnassa?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tässä luvussa kerrotaan tutkimuksen toteuttamisesta ja sen eri vaiheista. Aluksi perehdytään kvalitatiivisen tutkimuksen tekemiseen. Tämän jälkeen käydään läpi alkukartoituksen, teemahaastattelujen ja analyysin toteuttaminen.

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tässä opinnäytetyössä tutkimusmenetelmänä käytettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Aineistoa kerättiin Kaarisillan asiakkailta alkukartoituksella ja teemahaastattelulla.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on ihminen, hänen elämänpiirinsä sekä niihin liittyvät asiat ja merkitykset. Siinä tarkastellaan merkitysten maailmaa, joka on sosiaalinen ja ihmisten välinen. Tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytyminen, vaan tutkimus perustuu ihmisten omiin kokemuksiin ja käsityksiin. Tässä tutkimuksessa haluttiin käyttää laadullista tutkimusmenetelmää, koska sen tavoitteena on ymmärtää yksilön toimintaa. Menetelmällä kuvataan ihmisten todellista elämää ja tutkitaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti haastattelemalla ja tietoa hankkimalla. Aineistot koottiin todellisessa ja luonnollisessa tilanteessa eli Kaarisillan tiloissa. Tutkimusta toteutettiin joustavasti ja aineistoa käsiteltiin ainutlaatuisena. (Vilka 2005, 97–98, 180; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 155.)

Opinnäytetyön tutkimusaineisto kerättiin alkukartoituksen ja teemahaastattelumenetelmän avulla. Haastattelun kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti setlementin Kaarisillan työntekijöiden toimesta. Karkeasuunnitelma eli alkukartoitus oli tärkeä toteuttaa, jotta saatiin varmuus siitä, että haastateltavat ymmärtävät käytetyn kielen ja aiheen sekä tutustuvat samalla haastattelijoihin. Alkukartoituksen ja syventävien teemahaastatteluiden avulla pyrittiin kokoamaan mahdollisimman paljon aineistoa asiakkaiden mielipiteistä Kaarisillan toiminnan kehittämiseen.

6.2 Alkukartoitus

Alkukartoitukseen osallistuneiden asiakkaiden valintaan vaikutti muun muassa heidän suomen kielen taitonsa. Lisäksi haastateltavat olivat olleet toiminnassa mukana muutenkin kuin suomen kielen kurssilla. Saimme yhteensä yhdentoista henkilön yhteystiedot, ja kutsuimme heidät yhteiseen tapaamiseen henkilökohtaisesti tekstiviestillä. Kutsutuista naisia oli kahdeksan ja miehiä kolme. Kaikki henkilöt saapuivat järjestettyyn tapaamiseen.

Alkukartoitus järjestettiin Hämeenlinnassa setlementin tiloissa toukokuussa 2013. Kartoitus haluttiin järjestää asiakkaille tutussa ympäristössä. Alkukartoituksen tarkoituksena oli kartoittaa Kaarisillan asiakkaiden toivomuksia ja kokemuksia toiminnan suhteen. Valitsimme etukäteen pääteemat, joiden avulla teimme lomakepohjat. Aluksi kysyttiin muutamia taustatietoja (Liite 1), kuten Suomeen tulon syytä. Vaihtoehtoina olivat turvapaikanhakija, kiintiöpakolainen, avioliiton kautta, työn kautta tai muulla perusteella tullut. Lisäksi lomakkeessa kysyttiin lupaa mahdolliseen jatko-haastatteluun, johon kaikki antoivat suostumuksensa.

Asiakkaat vastasivat lomakepohjassa (Liite 2) kolmeen kysymykseen

- Mitä sinä olet tehnyt setlementissä?
- Mitä sinä haluaisit tehdä setlementissä?
- Mitä sellaisia taitoja sinulla on, mitä sinä voisit käyttää setlementissä?

Alkukartoituksessa oli käytettävissä tueksi otettuja kuvia ja apusanoja (Liite 3) sekä värikyniä. Myös suullisesti oli mahdollista vastata.

6.3 Teemahaastattelut

Alkukartoitukseen osallistuneista valittiin viisi eri-ikäistä ja eri syin Suomeen tullutta naista ja miestä varsinaiseen teemahaastatteluun. Menetelmäksi valittiin teemahaastattelu, koska se sopii tilanteisiin, joissa ei tiedetä, millaisia vastauksia tullaan saamaan. Kuten Metsämuuronen (2006, 115) kirjoittaa teemahaastattelusta, valittiin tähänkin haastatteluun etukäteen pääteema-alueet, joiden pohjalta haastattelua voitiin jatkaa ja syventää mahdollisimman pitkälle. Metsämuuronen mukaan haastattelu on osa tutkimuksen vuorovaikutustilannetta. Se on ennalta suunniteltu, haastattelijan alulle panema ja ohjaama.

Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan eli haastattelu etenee näiden teemojen kautta. Tämän tutkimuksen teemahaastattelun teemoina olivat setlementtitausta, toiveet, osallisuus ja kehittäminen. Teema-alueet olivat kaikille haastateltaville samat, mutta niiden järjestys ja muoto vaihtelivat tilanteen mukaan. Hirsjärven ja Hurmeen (2010, 43–49) mukaan vuorovaikutus haastateltavien kanssa koostuu sanoista ja niiden kielellisestä tulkinnasta ja merkityksestä. Kommunikointi tapahtuu eleiden, ilmeiden ja liikesuoritusten kautta haastateltavien kanssa. Heidän mukaansa kaikkia yksilön kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä.

Ennen varsinaisia haastatteluja haluttiin järjestää esihaastattelu yhdelle alkukartoitukseen osallistuneelle henkilölle, jotta saisimme esimakua tulevasta haastattelutilanteista. Esihaastattelu toteutettiin kesäkuuisena iltana toisen haastattelijan kotona. Haastattelussa haluttiin testata kysyttävien teemojen tarkoituksenmukaisuutta ja järjestystä. Lisäksi testattiin käytetyn kielen ymmärrettävyyttä, nauhurin toimivuutta ja haastattelun kestoa.

Hirsjärvi ja Hurme (2010, 43, 66–73) kirjoittavat, että teemahaastattelumenetelmässä on tärkeää tehdä esihaastattelu ennen varsinaista haastattelua. Heidän mukaansa siinä voidaan testata haastattelurunkoa, aihepiirien järjestystä ja kysymysten muotoilua, joita on helppo muuttaa myöhemmässä vaiheessa. Esihaastattelun etuna on saada haastattelijalle lisää varmuutta ja kokemusta viralliseen haastatteluun ja näin välttää suuremmilta virheiltiltä. Hirsjärven ja Hurmeen mukaan tärkeintä haastattelun suunnittelussa on haastatteluteemojen muodostaminen.

Alkukartoitusaineiston ja esihaastattelun läpikäymisen jälkeen jatkettiin syventävien haastatteluiden suunnittelua. Tarkoituksena oli haastatella henkilökohtaisesti viisi henkilöä, jolloin saataisiin yksityiskohtaisempaa ja laajempaa tietoa heidän toiveistaan, osaamisestaan ja kehitysehdotuksistaan Kaarisiltaan liittyen. Syventäviin haastatteluihin valittiin kolme miestä ja kaksi naista, jotka olivat iältään alle 20-vuotiaasta yli 60-vuotiaaseen ja eri syin Suomeen muuttaneita.

Esihaastattelu-reflektion jälkeen lähetettiin henkilökohtaiset haastattelukutsut tekstiviestin välityksellä viidelle henkilölle. Lisäksi kyseisille henkilöille lähetettiin sähköpostina haastattelurunko (Liite 4) etukäteen, jotta he saivat tutustua siihen rauhassa ja mahdollisesti tarkistaa itselle vieraita sanoja tai saada varmuutta siihen, mitä vastaisivat. Haastatteluihin osallistui yhteensä neljä henkilöä, sillä toinen kutsutuista naisista ei päässyt paikalle. Haastattelut järjestettiin setlementin tiloissa kahtena eri iltana kesäkuussa 2013. Molempina iltoina haastateltiin erikseen kahta ihmistä kahvittelun merkeissä. Haastattelut nauhoitettiin, johon kaikki suostuivat lupaa pyydettäessä.

Haastattelut suoritettiin työparina, jolloin toinen pystyi keskittymään haastattelemiseen ja toinen kirjaamiseen. Haastattelun tukena käytettiin nauhoitusta, jotta sitä voitaisiin käyttää muistin tukena analyysivaiheessa. Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, jolloin haastateltava tuli paremmin kuulluksi.

Teemahaastattelussa kysyttiin, miten asiakas on saanut tietää setlementistä ja kuinka kauan hän on ollut mukana setlementin toiminnassa. Näitä kysyttiin niin sanotusti alkulämmittelyn merkeissä. Asiakasta pyydettiin pohtimaan, mitä hän itse haluaisi tehdä setlementissä sekä mitä omia taitojaan hän voisi hyödyntää setlementin toiminnassa. Lopuksi teemana oli setlementin kehittäminen, johon kyseltiin ideoita. Aineiston keräämisen ja litteroinnin jälkeen aloimme käsitellä ja analysoida aineistoa mahdollisimman pian, jolloin aineisto oli vielä tuoreessa muistissa.

6.4 Aineiston analyysi

Laadullisen aineiston tavallisimmat analyysimenetelmät ovat teemoittelu, tyypittely, sisällönerittely, diskurssianalyysi ja keskusteluanalyysi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 224). Tämän opinnäytetyön haastatteluaineisto analysoitiin teemoittelemalla, koska se sopii hyvin teemahaastattelun analysointimenetelmäksi.

Koska haastattelut nauhoitettiin, ne voitiin jälkikäteen litteroida eli kirjoittaa sanatarkasti muistiin. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 136–137) kirjoittavat, että litterointia voidaan käyttää koko aineistoon tai valikoituihin osiin. Litterointituotosta voidaan käyttää muistin tukena analyysivaiheessa, kuten tässäkin tutkimuksessa tehtiin. Hirsjärven ym. mukaan analysointia tapahtuu usein jo haastattelutilanteessa, koska haastattelija voi tehdä havaintoja jo haastattelun aikana.

Laadullisen tutkimuksen tapaa noudattaen aineisto säilytettiin alkuperäisessä sanatarkassa muodossaan, jolloin siihen voitiin palata aina uudelleen ja uudelleen. Analyysivaiheessa aineistoa luokiteltiin, tiivistettiin ja tulkittiin uudelleen. Siitä pyrittiin löytämään sellaisia asioita, jotka eivät suoraan tule esille haastatteluvastauksista.

Teemoittelussa on kyse tietynlaisesta pelkistämisestä. Siinä pilkotaan ja järjestellään aineistoa eri teemojen alle. Tavoitteena on tuoda esille nimenomaan tutkimustehtävää koskevia asioita. Kaikkea aineistoa ei tarvitse eikä voikaan käyttää, vaan massasta poimitaan olennaisin aineisto. Haastattelussa esiin tulleita sitaatteja voidaan käyttää elävöittävinä esimerkkeinä opinnäytetyössä, kuten tässäkin tapauksessa on tehty. Teemoittelu tuo parhaiten vastauksen tutkimustehtävään, koska tavoitteena on käytännön asian ratkaiseminen, jolloin saadaan olennaista tietoa tutkimukseen. Tärkeää on myös analyysin yhteys teoriaan ja aiempiin tutkimuksiin. (Hiltunen n.d.)

Tämän tutkimuksen aineistoa teemoiteltiin etsimällä vastauksista yhdistäviä tekijöitä. Esimerkiksi suomen kieleen ja kielen opettamiseen viitattiin useasti haastattelun eri vaiheissa. Haastateltavat painottivat muun muassa suomen kielen oppimisen mahdollisuutta setlementissä ja kertoivat oppineensa kieltä niin kursseilla kuin muutenkin. Näistä kaikista kieleen liittyvistä asioista koottiin teema suomen kieli ja kielen opettaminen. Muiksi teemoiksi aineistosta korostuivat kulttuurien vaihto, aktiviteetit sekä maahanmuuttajakokemus ja sosiaaliset kontaktit.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä tutkimuksessa haettiin vastausta siihen, mitä setlementin asiakkaat haluaisivat tehdä Kaarisillassa ja mitä taitojaan he voisivat hyödyntää toiminnassa. Toiveita kyseltiin myös setlementin kehittämisen näkökulmasta. Näiden kysymysten vastaukset menevät teemallisesti osittain päällekkäin, joten tuloksia tarkastellaan teemakohtaisesti eikä niinkään kysymyskohtaisesti. Aluksi kerrotaan alkukartoituksella saaduista taustatiedoista. Tämän jälkeen keskitytään teemahaastattelulla kerätyn aineiston tuloksiin.

7.1 Alkukartoituksen tulokset

Alkukartoitukseen osallistuneilta kysyttiin, mitä he ovat setlementissä tehneet. Vastauksista kävi ilmi, että kaikkein eniten oli sekä opittu että opiskeltu suomea. Osa oli käynyt suomen kielen kurssilla ja osa taas koki oppineensa suomea muuten käydessään Kaarisillassa. Ihmisten tapaaminen ja muihin tutustuminen nousivat merkittävään rooliin. Kaarisilta koettiin paikaksi, jossa voi tavata muita ihmisiä ja vaihtaa kuulumisia kahvittelun lomassa. Setlementissä oli oltu myös harjoittelussa ja tehty kotitehtäviä. Samoin oli kysytty apua ja neuvoa sekä käytetty tietokonetta. Haastateltavat olivat myös osallistuneet erilaisille retkille, tapahtumiin, kerhoihin ja muihin aktiviteetteihin.

Toisessa alkukartoituskysymyksessä kysyttiin, mitä settlementissä haluttai-siin tehdä. Vastauksista ilmeni, että huomattavan paljon haluttiin opiskella suomea ja keskustella suomeksi. Lisäksi haluttiin jo opettaa suomea muille maahanmuuttajille. Tärkeäksi koettiin auttamisen halu ja muiden ihmisten tapaaminen. Aktiviteettien osalta toivottiin esimerkiksi tanssia, ompelua, ruoanlaittoa, askartelua ja retkiä.

Alkukartoitukseen osallistuneiden omien taitojen kartoittamisessa haimme sellaisia taitoja, joita haastateltavat voisivat hyödyntää settlementin toimin-nassa. Vastauksista ilmeni monenlaisia opettamiseen liittyviä asioita. Esi-merkiksi oman äidinkielen opettaminen ja oman kulttuurin esitteleminen muille nousivat esille. Osalla olisi osaamista myös maahanmuuttajien oh-jaamiseen ja toinen toisiinsa tutustuttamiseen sekä läksyissä auttamiseen. Erityisesti naispuoliset vastaajat olivat halukkaita käyttämään leivonta- ja ruoanlaittotaitojaan esimerkiksi omien maidensa leivonnaisten ja ruokien valmistamisessa. Myös monenlaisia kädentaitoja, kuten ompelua, askarte-lua, maskeerausta sekä kampauksien ja hennatatuointien tekemistä, tarjot-tiin. Lisäksi osa haastateltavista koki voivansa hyödyntää taitojaan tanssi-miseen, tietokoneen käyttämiseen ja liikuntaryhmien ohjaamiseen liittyen.

Teemahaastattelujen ja niiden litterointien jälkeen alettiin analysoida saa-tua aineistoa teemoittelemalla. Tutkimuksen tulosten pääteemoiksi selkiy-tyivät suomen kieli ja opettaminen, kulttuurien vaihto, aktiviteetit sekä maahanmuuttajakokemus ja sosiaaliset kontaktit. Nämä teemat ilmenivät sekä alkukartoituksesta että teemahaastatteluista saaduista aineistoista.

7.2 Suomen kieli ja kielen opettaminen

Haastatteluissa korostui suomen kieli ja sen oppimisen tärkeys. Haastatel-tavat kokivat oppineensa suomen kieltä Kaarisillassa käydessään. He ker-toivat myös osallistuneensa settlementin suomen kielen kurssille, joka on kerran viikossa puolitoista tuntia kerrallaan. Haastateltavien mukaan set-lementin suomen kielen kurssit ovat olleet suosittuja. Settlementtiin halut-taisiin useampia kursseja, sillä tämän hetkiselä kurssilla on paljon ihmisiä ja tilat ovat käyneet ahtaiksi.

Haastateltavat voisivat tulla itsekin opettamaan suomen kieltä. He olivat kiinnostuneita opettamaan myös omaa äidinkieltään, koska kertoivat pitä-vänsä kielen opettamisesta. Samalla siitä saa hyvän mielen itselleen.

--- suomen kielisissä kursseilla voisin tulla opettaakin tälleen kesäsin.

Haastatteluissa korostui suomen kielen oppimisen tärkeys. Kielen oppimi-sen sanotaan olevan avain ympäröivään yhteiskuntaan. Suomen kielen tai-don puuttuminen voi eristää maahanmuuttajia ympäröivästä yhteiskunnas-ta. Myös jo opittua kieltä tulisi ylläpitää käytännössä. (Tukea arkeen ver-taisryhmästä n.d.)

Tällä hetkellä settlementti järjestää suomen kielen opetusta kerran viikossa puolitoista tuntia kerrallaan. Maahanmuuttajat ovat yleensä motivoituneita oppimaan suomen kieltä ja kulttuuria. Heillä on halu integroitua nopeasti yhteiskuntaamme, jotta he saisivat opiskelu- tai työpaikan ja siten löytäisivät oman paikkansa yhteiskunnassa. Jokaisesta ihmisestä itsestään on kiinni, kuinka paljon haluaa hankkia uutta tietoa ja nauttia oppimisen ilosta. Se ei ole itsestään selvyys, vaan vaatii paljon työtä ja sisukkuutta. Koulua ja oppimista tarvitaan elämää, ei koulutusta varten. (Isokangas 2000, 7–8, 15.)

Isokangas (2000, 7–8) kirjoittaa maahanmuuttajien kielen opetuksen olevan haasteellista, koska he tulevat erilaisista kulttuureista ja heillä on eritasoiset taidolliset, tiedolliset ja sosiokulttuuriset taustat. Heidän aikaisempi koulutustaustansa on hyvin erilainen. Isokankaan mukaan toisilla ei ole aikaisempaa koulutustaustaa ollenkaan ja toisilla voi olla jopa akateeminen tutkinto. Osalla ei ole luku- ja kirjoitustaitoa, jolloin heille tulisi järjestää oma alkeiskurssi.

7.3 Kulttuurien vaihto

Haastatteluissa nousi mielenkiintoisella tavalla esille kulttuurien välinen vaihto. Vastauksista kävi ilmi, että asiakkaat halusivat tutustua enemmän suomalaiseen elämäntapaan, mutta samalla heillä on tarve tuoda esille omaa kulttuuriaan.

Minä... minä itse aina haluan oppin kulttuuria ja jotakin tällaista historiaa, eurooppalaista kokonaan. Että seurustelen ihmisten kanssa ja ne, jotka tietävät tai kysyy suoraan, että... tai haluan itsekin tietää, että miten järjestelmät täällä Suomessa toimivat... näin.

--- voitte enemmän... ee... neuvoa ulkomaalaisia ne, jotka... miten järjestelmä toimii tästä Suomessa.

Haastatteluissa ehdotettiin, että erilaisista suomalaisista palvelujärjestelmiin liittyvistä asioista voisi kertoa enemmän. Niitä voisi esitellä esimerkiksi settlementin järjestämissä seminaareissa. Mahdollisiksi seminaari aiheiksi nostettiin muun muassa suomalainen verojärjestelmä, passin hakeminen, sosiaaliturva ja perheenyhdistäminen.

Tai joku seminaari. Ja ne, jotka tietävät, tiedemiehet tai -naiset, että miten verojärjestelmä on toimii, miten tulee... miten haetaan passi, niistäkin, jotka ulkomaalaisia on.

Maahanmuuttajan oma kulttuuri voi erota suuresti suomalaisesta kulttuurista. Haastatteluissa mainittiin, kuinka kaikki maahanmuuttajat eivät osaa lukea. Haastatteluissa tarjottiinkin käytettäväksi myös oman äidinkielen suullista apua, jos sellaista tarvitaan virastoasioissa. Tässä on settlementin asiakkaille yksi mahdollisuus hyödyntää omia taitojaan.

Kulttuurien erilaisuus näkyy myös siinä, kuinka paljon yhteisöllisyyttä arvostetaan eri kulttuureissa. Rätty (2002, 57–58) kirjoittaa, että kulttuurit voidaan jakaa sen mukaan, arvostetaanko enemmän ihmisen yksilöllisyyttä vai yhteisöllisyyttä. Kaikista kulttuureista löytyy molempia piirteitä. Kulttuurin yhteisöllisyyteen vaikuttavat yhteiskunnan taloudellinen tilanne ja rakenne. Yhteisöllisessä kulttuurissa ihminen kokee olevansa ryhmän jäsen ja ottaa muut ryhmän jäsenet kaikessa toiminnassaan huomioon, jolloin ryhmän hyvinvointi menee omien henkilökohtaisten tarpeiden edelle.

Haastateltavat olivat erittäin kiinnostuneita kertomaan ja esittelemään oman maan kulttuuria. Setlementissä haluttaisiin muun muassa opettaa oman maan tansseja ja omaa äidinkieltä. Samoin haluttaisiin leipoa ja tehdä ruokaa kotimaan resepteillä. Lisäksi ehdotettiin niin sanottuja kulttuuripäiviä, jolloin saisi kertoa omasta kotimaasta, ja tuoda sen kulttuuria esille monin eri tavoin.

--- että on kulttuuria, näyttää kulttuuria, että ihmiset... että, tulee setlementtiin he näyttää oma kulttuuria, esimerkiksi yksi päivä... en tiedä... Kiina kulttuuria ja yksi päivä Bulgaria kulttuuria... päivä kolumbialainen kulttuuria tai latinalainen, Afrikasta, en tiedä...

--- mutta joskus on kiva, että sinä voi näyttää sinun oma kulttuuria tai sinun... kieli. Tuntuu kiva sisällä. Se ei ole ehkä tosi tärkeä, mutta tuntuu kiva ihmisillä.

Oman maan kulttuurista kertominen tuo maahanmuuttajille hyvän mielen ja vahvistaa heidän kulttuuri-identiteettiä. Kuten aiemmin tuli esille, kotoutumisen rinnalla myös oman kulttuurin piirteiden ja äidinkielen säilyttäminen on tärkeää. Ne maahanmuuttajat, jotka ovat integroituneet suomalaiseseen yhteiskuntaan, myös tarvitsevat ja kaipaavat saman kulttuuritaustan omaavien ihmisten seuraa. Vaikuttava tekijä tähän on mahdollisuus käyttää omaa äidinkieltään. (Liebkind 1994, 228.)

Liebkind (1994, 228) kirjoittaa, että oma etninen yhteisö on todella tärkeä maahanmuuttajalle. Paikallinen etninen yhteisö korvaa yleensä menetettyjä perhesuhteita. Liebkindin mukaan maahanmuuttaja voi olla erityisen haavoittuva, jos hänellä ei ole samaan kulttuuriin kuuluvia ihmisiä sosiaalisessa verkostossaan.

Suomen kielen oppimisen ja kotoutumisen rinnalla tulisi huomioida myös maahanmuuttajan oma äidinkieli ja kulttuuri. Kulttuuritaustalla on tärkeä asema myönteisen elämänasenteen säilyttämiseksi ja korostamiseksi. Myös oman kieliset verkostot ovat tärkeitä, sillä vertaistuki on arvokasta maahanmuuttajille. (Tukea arkeen vertaisryhmästä n.d.)

Setlementin asiakkaiden oman kulttuurin esittelemisen kulttuuripäivinä antaisi muille mahdollisuuden tutustua uusiin kulttuureihin. Eri kulttuurien rikastuttama Kaarisilta on mahdollisuus nähdä maailmaa. Samalla jokainen voi olla omalta osaltaan edistämässä maahanmuuttajien kotoutumista. Tällöin puhutaan kaksisuuntaisesta kotoutumisesta. Erilaisuuden tunnis-

taminen ei riitä, vaan kannattaisi panostaa yhtymäkohtien etsimiseen kulttuureista, jolloin vuorovaikutus ja yhteisymmärrys tehostuisivat. Kulttuuri ei ole selvärajainen käsite, vaan se on sidoksissa ihmisiin, jotka ilmentävät opittua kulttuuriaan omilla teoillaan ja valinnoillaan. Vuorovaikutus kulttuurien kesken edistäisi niin sanotun kolmannen kulttuurin syntymistä. Siitä huolimatta on tärkeää ymmärtää muiden kulttuurien piirteitä. Tällöin ehkäistään ongelmia, jotka syntyvät, kun eri kulttuurien edustajat eivät ymmärrä toistensa arvoja tai vuorovaikutuksessa ilmeneviä keskeisiä tapoja. (Hammar-Suutari, Säävälä & Raunio 2011, 20–23.)

Oman kulttuurin säilyttäminen ja sen esitleminen koettiin tärkeäksi ja identiteettiä vahvistavaksi tekijäksi. Oman kulttuurin säilyttämisestä on esitetty teorioita, joista John Berryn nelikenttäteoria on yksi tunnetuin vähemmistön ja yhteiskunnan suhdetta kuvaava teoria. Rätty (2002, 125) kirjoittaa, että Berryn teoriassa integraatiota määritellään akkulturaation eli sen kautta, miten kahden tai useamman ryhmän kohdatessa tapahtuu ryhmässä muutoksia kanssakäymisen seurauksena. Iduozen (1997) mukaan integraatio on nelikenttäteorian ihannetilanne, jossa maahanmuuttaja toimii täysivaltaisena jäsenenä valtakulttuurissa, mutta pystyy samalla säilyttämään oman kulttuuri-identiteettinsä ja suhteensa etniseen yhteisöönsä.

7.4 Aktiviteetit

Haastatteluissa muisteltiin paljon setlementissä aiemmin järjestettyjä aktiviteetteja ja teemapäiviä. Esille tuli muun muassa retket, leirit ja kerhot sekä kahvilapäivä, jonka toivottiin toteutuvan jatkossakin. Monet näistä tapahtumista olivat olleet mieleenpainuvia juuri oman osallistumisen ja panoksen antamisen vuoksi. Setlementtiin on ollut myös kiva poiketa kahvittelemaan ja keskustelemaan. Perheiden yhteisiä tapaamisia ja kahvitte-
luhetkiä toivottiin olevan tulevaisuudessakin.

Meillä on ollu kaikenlaisia ohjelmia ja sillain, että on ollu kokkikerhoja ja liikuntaharrastuksia, pallolle... Pallokerhoja ja kaikkee leirejä ja ollaan menty niinku sillai tavallaan retkelle sillai ja me ollaan oltu metsässä yön ja kaikkee... Se on ollu siistiä!

Se oli oikeesti ihan sikahyvä kokemus!

Haastatteluissa korostui aktiviteettien tärkeys, ja niitä toivottiinkin lisää. Talviajaksi ehdotettiin retkiä ulos luistelemaan ja päivän viettämiseen perheiden kesken. Liikuntakerhojen todettiin olevan tarpeellisia, koska kaikilla ei tule liikuttua tarpeeksi. Lisäksi ohjatuissa joukkuepeleissä toiset innostavat toisiaan lähtemään mukaan toimintaan. Setlementissä haluttiin myös organisoida uudenlaisia kulttuuripäiviä, jolloin esiteltäisiin yhden maan kulttuuria yhtenä päivänä. Haastateltavat toivoivat myös saavansa muun muassa opettaa maskeerausta, tehdä omaa musiikkia ja opettaa tanssia ryhmälle. Tanssiryhmä voisi myös esiintyä.

--- mulla ois oikeesti kiva, jos mä saisin niinku opettaa... ee... niinku jonku tanssin joillekin ryhmälle, jotka haluaa esittää jossain tai se ku mä tykkään... opettaa tanssia.

Haastatteluissa ilmeni, että maahanmuuttajat voisivat hyödyntää omaa osaamistaan settlementissä erilaisissa kädentaidoissa. Haastateltavat halusivat esimerkiksi askarrella, ommella ja harrastaa vaatesuunnittelua. Kotona tällaiseen ei välttämättä ole mahdollisuutta. Maahanmuuttajat voisivat hyödyntää omaa osaamistaan myös siivouksessa ja pienissä remonttihommissa. Myös opastusta turvalliseen tietokoneenkäyttöön toivottiin.

Aktiviteetteja, teemapäiviä ja tapahtumia toivottiin olevan tasaisesti ympäri vuoden ja niistä haluttiin tiedotettavan monin eri tavoin. Tällä hetkellä Hämeenlinnan settlementti ry tiedottaa toiminnastaan muun muassa sosiaalisessa mediassa, Facebookissa. Siellä settlementin eri toimialoilla on omat Facebook-ryhmänsä, esimerkiksi Kaarisillalla on omansa. Myös Kohtaa-miSet-blogista löytyy asiaa tapahtumista. Jäsenille tulee kotiin neljä kertaa vuodessa KuulumiSet -niminen jäsenlehti. Myös esitteiden ja ilmoitustaulun kautta tiedotetaan toiminnasta ja tulevista tapahtumista. Kaarisillan maahanmuuttaja-asiakkaita tavoitetaan hyvin etenkin kutsumalla heitä henkilökohtaisesti joko puhelinsoitolla tai tekstiviestillä. (Laakso, sähköpostiviesti 11.9.2013.)

Haastateltavat harmittelivat settlementin tilojen pienuutta. Erityisesti suomen kielen tunnit ovat olleet suosittuja. Kaarisillan työntekijän mukaan ryhmässä oli viime keväänä osallistujia jopa 20–30. (Blomqvist, sähköpostiviesti 12.9.2013.)

--- esimerkiksi, kun se on suomen kieli tunte, on ollut paljon ihmisiä täällä ja nyt on tosi pieni tämä talo, mikä se on. Ehkä.

7.5 Maahanmuuttajakokemus ja sosiaaliset kontaktit

Sosiaalisten verkostojen luominen on yksi maahanmuuton vaikeimmista haasteista. Jos Suomessa ei ennestään ole perhe- tai sukulaissuhteita, niin ystäväverkostosta voi tulla olennainen yksinäisyyden ja syrjäytymisen ehkäisijä. Verkostojen luominen omiin etnisiin yhteisöihin ei välttämättä ole riittävää, vaan pitää pystyä sulautumaan myös suomalaisiin verkostoihin. Maahanmuuttajataustaisilla lapsilla on usein vanhempiaan paremmat sosiaaliset verkostot, joihin kuuluu monesti enemmän suomalaisia lapsia ja nuoria. (Jaakkola, Jasinskaja-Lahti, Kyntäjä, Liebkind, Mannila & Reuter 2004, 101–102; Peltola 2010, 66–72.)

Teemahaastatteluissa tuotiin esille, että settlementissä järjestettävän ohjelman tulisi olla sellaista, missä perheenjäsenet voisivat olla yhdessä ja tavata muita perheitä. Näistä yhteisistä ajanviettohetkistä käytettiin nimitystä kahvitauko. Settlementti koettiin yhteisöllisyyttä tukevaksi paikaksi. Siellä tavataan vanhoja tuttuja, tutustutaan uusiin ihmisiin ja jutellaan. Sosiaaliset suhteet ja kontaktien luominen ovat maahanmuuttajille tärkeitä. Matin-

heikki-Kokko (1994, 88, 91–92) kirjoittaa, että sosiaaliset suhteet edellyttävät kielellistä viestintää. Kun eri kulttuurien välillä on käytettävissä yhteinen kieli, kanssakäymisessä epävarmuus selkeästi vähenee. Tämän vuoksi yhteinen kieli toimii yhdyssiteenä kaikissa sosiaalisissa suhteissa. Maahanmuuttajien sopeutuminen täysin uuteen kulttuuriin tukee luonnollisia sosiaalisia suhteita.

--- on ollut tosi kiva paikka, koska se on paikka, että sinä voit tulla ja puhua... puhua, mitä sinä haluat.

Haastateltavat haluaisivat hyödyntää omaa aiempaa kokemustaan neuvon uusien maahanmuuttajien elämän alkuun Suomessa. Setlementissä he voisivat kertoa suomalaisista systeemeistä ja opastaa oman maalaisiaan virastoasioissa. Haastateltavat kertoivat auttaneensa paperiasioissa sekä asioimisessa Kelassa ja TE-keskuksessa. Oma kokemustaan hyödyntäen haastateltavat ovat neuvoneet muita hakeutumaan oikeille kursseille ja etsimään vapaita työpaikkoja. Myös TE-keskus on käyttänyt niin sanottua kokemusasiantuntijuutta hyödyksi.

--- ja jos tämä ihmiset on työ Kela vai Kastelli office vai... vai... tämä ihmiset näyttää näyttää alkaa työ ja ja tarvitsee ja tarvitsee... ja tarvitsevat ja tarvitsevat auttaa, minä... minä minä minä... olen valmis auttaa.

--- jos on jos tämä ihmiset on onkelma dokumentti kanssa, minä on... on on on valmis on valmis auttaa tämä ihmiset.

Haastatteluissa tuli esille, että ulkomaalaistaustaiset saattavat tarvita paperiasioissa enemmän apua kuin suomalaiset. Heille tulisi järjestää riittävästi apua. Haastateltavat olivat valmiita neuvomaan setlementin kautta apua tarvitsevia ihmisiä. Sosiaaliset kontaktit auttavat myös niin sanotun puskaradion toimivuudessa. Haastatteluissa todettiin, että ulkomaalaisten kesken tiedot leviävät ihmiseltä toiselle.

Ja esimerkki milloin milloin minä kävelee yksi katu ja yksi kaveri ulkomaalaiset kaverit tavata minua ja kysy... auttaako missä missä katso... katsomme työ vapaa vapaa työpaikka ja minä sanoin menee menee mene täällä vai täällä vai siellä... tämä yritys on vapaa paikka.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön tarkoituksena oli Hämeenlinnan setlementti ry:n asiakkaiden toiveiden kartoittaminen ja oman osaamisen hyödyntämismahdollisuuksien etsiminen. Työn tavoitteena oli auttaa setlementtiä kehittämään toimintaansa entistä asiakaslähtöisemmäksi. Asiakkaiden vahvuuksien tukeminen setlementin toiminnassa voi lisätä heidän osallisuuttaan ja sitoutumista toimintaan. Aineistoa kerättiin ensin alkukartoituksen ja sitten teemahaastatteluiden avulla. Alkukartoitus valittiin mukaan siksi, että saatiin kattavampaa pohjaa ennen varsinaisia teemahaastatteluja. Samalla tu-

tustuttiin tulevien haastateltavien kanssa, mikä helpotti varsinaisten haastatteluiden tekemistä.

Tutkimustehtävänä oli kerätä Kaarisillalle tietoa heidän asiakkaidensa toiveista ja osaamisesta toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Tutkimuskysymyksinä oli, mitä asiakkaat toivovat Kaarisillan toiminnalta ja mitä sellaista osaamista asiakkailla on, mitä he voisivat hyödyntää Kaarisillan toiminnassa. Kerätystä tutkimusaineistosta voitiin analyysin jälkeen vetää johtopäätöksiä. Niitä voitiin peilata teoreettiseen viitekehykseen ja aiempiin tutkimuksiin.

Tutkimusten tulosten myötä saatiin vahvistusta joillekin settlementin aiemman kyselyn perusteella saaduille tuloksille. Settlementiltä toivottiin entiseen tapaan erilaisia kerhoja ja ohjattuja aktiviteetteja. Kaarisilta koettiin paikaksi, jossa voi tutustua ja tavata muita ihmisiä. Perheiden yhteisiä hetkiä toivottiin olevan enemmän. Yhteisöllisyys koettiin tärkeäksi osaksi settlementin toimintaa ja sitä haluttiin vahvistaa myös oman toiminnan kautta. Toiminnan avulla asiakkaista tulee aktiivisia toimijoita passiivisten vastaanottajien sijasta. Osallisuus edesauttaa osaamisen ja voimaantumisen tunteen vahvistumista. (Laakso 2006, 13.)

Leväniemen ja Mäkisen (2008, 3) mukaan Hämeenlinnan settlementitoiminnan tavoitteena on ollut kehittää kaikille avointa suomalais- ja maahanmuuttajaperheiden yhteisöllistä toimintaa, jonka tarkoituksena on ollut tukea perheiden sosiaalista selviytymistä ja ennaltaehkäistä syrjäytymiskehitystä. Naisille, miehille ja perheiden lapsille on järjestetty ryhmätoimintaa ja monikulttuurisia perheleirejä, joissa tavoitteena on ollut perheiden yhteistoiminnan ja vanhemmuuden tukeminen.

Settlementin toiminnassa painotettiin erityisesti suomen kielen oppimisen tärkeyttä. Siihen toivottiin lisää tunteja ja isompia tiloja, koska osallistujia on paljon. Kuten aiemmin todettiin, kielen oppiminen on olennainen osa kotoutumista ja se lisää osallistumisen avaimia ympäröivään yhteiskuntaan.

Tutkimustuloksista ilmeni myös monia uusia ideoita ja asioita. Toiveiden suhteen uutena asiana esille tulivat muun muassa erilaiset teemapäivät kulttuurien vaihtoon liittyen. Asiakkaat halusivat tuoda esille omaa kulttuuria monin eri tavoin esimerkiksi kielen, musiikin, tanssin ja leivonnaisen kautta. Oman kulttuurin esille tuominen ja sen arvostaminen koettiin tärkeäksi.

Oman kulttuurin esittelyn rinnalla haluttiin oppia lisää suomalaisesta elämäntavasta ja eri palvelujärjestelmistä. Niitä toivottiin esiteltävän esimerkiksi seminaarien muodossa. Peltolan (2010, 66–72) mukaan maahanmuuttajataustaisten vanhempien lapset ovat usein erilaisessa asemassa suomalaisessa yhteiskunnassa kuin vanhempansa. Nämä lapset ja nuoret puhuvat paremmin suomen kieltä, tuntevat paremmin suomalaisen kulttuurin, koulutusjärjestelmän sekä toiminta- ja ajattelutavat kuin heidän vanhempansa.

Tutkimustulosten perusteella asiakkaat haluaisivat hyödyntää omaa osaamistaan Kaarisillan toiminnassa. Oman kulttuurin ja äidinkielen tuntemusta haluttiin hyödyntää esittelemällä sitä muille. Samoin samaa äidinkieltä puhuvia haluttiin auttaa suullisissa tehtävissä ja neuvoa virastoasioissa. Tässä nähtiin myös mahdollisuus hyödyntää omaa aiempaa maahanmuuttajakokemusta Suomessa. Myös monenlaisia kädentaitoja ja erityistaitoja haluttiin antaa Kaarisillan käyttöön. Näistä esimerkkeinä tanssin opettaminen, ompelu, maskeeraus ja hennatatuoinnit.

9 POHDINTA

Opinnäytetyöprosessin lopuksi on hyvä pysähtyä pohtimaan tutkimusta kokonaisuudessaan. Tutkimuksen kaikki vaiheet pyrittiin kirjaamaan tarkasti muistiin, jotta niihin oli helppo palata aina uudestaan. Käytimme reflektoivaa työtettä, joka helpotti työmme sujuvuutta. Työmme aikataulutettiin hyvin ja jokaiselle työvaiheelle varattiin riittävästi aikaa. Mitoitimme aikataulun sopivan joustavaksi. Yhteydenpito Kaarisillan työntekijöiden kanssa oli sujuvaa ja yhteistyö toimi moitteettomasti.

Tutkimustehtävä ja -kysymykset tarkentuivat opinnäytetyön edetessä. Alkuperäinen tutkimustehtävämme muokkaantui toiseksi tutkimuskysymykseksi ja tutkimustehtäväksi laajennettiin Kaarisillan asiakkaiden toiveiden ja osaamisen kartoittaminen. Haasteena oli aluksi teoriapohjan rakentaminen, sillä emme tienneet millaisia vastauksia tulemme haastatteluissa saamaan. Osasimme prosessin aikana muuttaa haasteet onnistumisiksi ja vahuuksiksi toinen toistaan tukien.

Tutkimuksen teossa huomioitiin eettisyys ja luotettavuus. Kaikki haastatellut ihmiset osallistuivat tutkimukseen vapaaehtoisesti, ja heiltä pyydettiin kirjallinen lupa. Luotettavuuden lisäämiseksi järjestettiin alkukartoitus, jotta pystyttiin testaamaan käytettyä kieltä. Teemahaastattelut suoritettiin työparina, jotta toinen pystyi keskittymään haastatteluun ja toinen kirjaamiseen. Asiakkailta kerätty tutkimusmateriaali säilytettiin luottamuksellisesti ja vain tutkimuksen ajan, jonka jälkeen aineisto tuhottiin. Lisäksi haastattelut litteroitiin ja analysoitiin mahdollisimman pian. Eettisyyttä kunnioittaen asiakkaiden tunnistettavuus häivytettiin opinnäytetyöstä. Tutkimuksen suunnittelu, toteutus ja raportointi toteutettiin tarkasti ja eettisyys huomioon ottaen. Tutkimusprosessi oli johdonmukainen, sillä teoreettinen viitekehys, aineiston hankintatapa, analyysimenetelmä ja raportointi muodostivat loogisen yhteyden.

Tutkimus on toistettavissa, mikäli maahanmuuttajien suomen kielen taito on riittävä. Tässä tutkimuksessa alkukartoitukseen osallistui 11 henkilöä ja teemahaastatteluihin 4. Vaikka haastateltu joukko oli suhteellisen pieni, voitiin niistä löytää yhteneväisyyksiä ja yleistettävissä olevia asioita. Virtanen (2006, 202) kirjoittaa, että vaikka sama kokemus tai tieto ei tule esille kaikissa vastauksissa, pystytään vastauksista havaitsemaan tiettyä samankaltaisuutta.

Yhtenä maahanmuuttajien haasteena voi olla suomenkielen oppiminen ja sen kautta työllistyminen tai koulutukseen pääseminen. Vaikka maahanmuuttajien oma aktiivisuus on tärkeää, tarvitaan rinnalle kolmatta sektoria. Setlementityössä tärkeää on se, kenen ehdoilla toimintaa järjestetään, kuka sitä tekee ja onko se asiakkaiden omaa toimintaa vai työntekijöiden valmiiksi organisoimaa.

Olimme tarttuneet erittäin ajankohtaiseen aiheeseen, sillä yhteiskunnassamme käydään jatkuvaa keskustelua maahanmuuttajien kotoutumisen edistämisestä. Hämeenlinnaan on kehitteillä maahanmuuttajien kansainvälinen resurssikeskus, jonka tavoitteena on koota maahanmuuttajien erilainen osaaminen ja tietotaito yhteen. Resurssikeskus tulisi palvelemaan sekä ulkomailta muuttaneita että yrityksiä. Näin saadaan kysyntä ja tarjonta kohtaamaan. (Harju 2013, Kaupunkiuutiset 2.11.2013, 10.)

Kehitysideana voisi jatkossa miettiä keinoja maahanmuuttajien oman osaamisen tukemiseen, mikä osaltaan auttaa integroitumaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajien osallisuus ja tietotaidon käyttöönotto vaikuttaisivat kotoutumiseen siten, että asiakkaat olisivat aktiivisia toimijoita passiivisten vastaanottajien sijaan. Pyykkösen (2008, 109–110) mukaan erityisesti naiset osallistuvat yhdistysten toimintaan enimmäkseen passiivisinä vastaanottajina esimerkiksi kurssien opiskelijoina, tilaisuuksien vierailijoina ja osanottajina leireillä. Hänen mukaansa tavoitteena on, että aktiivisena osallistujana ihminen pääsisi itse päättämään toiminnan sisällöstä ja muodosta. Myös kulttuurien vaihdon merkitystä kaksisuuntaisessa kotoutumisessa olisi hyvä tutkia jatkossa.

Olimme onnekkaita, että saimme työskennellä yhdessä, sillä henkilökemiamme osuivat loistavasti yhteen. Prosessin aikana täydensimme toisiamme sosiaalipedagogisen kasvatuksen ja sosiaalityön osaamisella. Näin osaamisemme sulautui hienosti yhteen. Opinnäytetyöprosessi oli kaiken kaikkiaan hyvin opettavainen kokemus meille. Osasimme jakaa opinnäytetyön tehtävät tasaisesti ja yhdessä tekeminen oli mielekästä koko prosessin ajan. Saimme myös vinkkejä omaan työhömme asiakkaiden osallisuutta koskien.

Toivomme, että Kaarisillan toiminnassa voidaan hyödyntää tästä tutkimuksesta saatuja tuloksia. Monikulttuurisessa työssä on tärkeää kuulla asiakkaita säännöllisesti ja kehittää toimintaa vastaamaan entistä enemmän asiakkaiden toiveita ja tarpeita.

LÄHTEET

Blomqvist, E-S. 12.9.2013. Oppariin liittyen pari kysymystä. Vastanottaja Hilka Yrjänä. [sähköpostiviesti]. Viitattu 15.9.2013.

Daher, O., Hannikainen, L. & Heikinheimo, K. 2012. Suomen kansalliset vähemmistöt. Kulttuurien ja kielten rikkautta. 2. uud. p. Keuruu: Vähemmistöoikeuksien ryhmän Suomen jaosto eli Minority Rights Group Finland.

Habib, H. 2009. Nuorten muuttajien leimaaminen. Työn kohteet ja tekijät – kenelle toimintaa ja kenen kanssa töitä tehdään? Teoksessa Harinen, P., Honkasalo, V., Souto A., & Suurpää, L. (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 91, 44–48.

Hammar-Suutari, S. Säävälä, M. & Raunio, M. 2011. Kaupunkiseudut kulttuurien välisen vuorovaikutuksen ympäristöinä. Teoksessa Pitkänen, P. (toim.) Kulttuurien kohtaamisia arjessa. Tampere: Vastapaino, 17–50.

Harju, A. 2003. Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Vantaa: Kansanvalistusseura.

Harju, U. 2013. Kansainväliset osaajat ovat elinkeinoelämän voimavara. Kaupunkiuutiset 2.11.2013, 10.

Harju-Tolppa, 2004. Setlementin monikulttuuristen naisryhmien voimaantuminen ja sosiaalisen verkostot. Viitattu 8.10.2013. <http://www.sosnet.fi/includes/loader.aspx?id=e1d93e3c-1b80-4325-ad1c-f35a78545dcb>

Hiltunen, L. Graduaineiston analysointi. n.d. Jyväskylän Yliopisto, pdf-tiedosto. Viitattu 26.3.2013. http://www.mit.jyu.fi/ope/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi_2.pdf

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6 –8. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud.p. Helsinki: Tammi.

Hämeenlinnan kaupunki. Viitattu 22.3.2013. <http://www.hameenlinna.fi/Maahanmuutto/Immigration/Maahanmuutto-tyo/Tilastoja/>

Hämeenlinnan monikulttuurisuusohjelma vuosille 2012–2015.

Hämeenlinnan setlementti ry. Viitattu 28.12.2012.
<http://www.hmlsetlementti.net/30a>
<http://www.hmlsetlementti.net/b>
<http://www.hmlsetlementti.net/12.c>
<http://www.hmlsetlementti.net/21.d>

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.

Iduoze, Taina, 1997. Etniset vähemmistöt ja kirjastot. Monikulttuurisuus Helsingin kaupunginkirjastossa. Viitattu 9.9.2013.
<http://pandora.lib.hel.fi/julkaisut/tutkielma/tausta.htm>

Ihmisoikeudet 2000-luvulla – sopimuksia ja asiakirjoja. Ihmisoikeusliitto. 2002. Helsinki: Edita Prima Oy.

Isokangas, S. 2000. Yhteistoiminnallisen oppimisen käyttö maahanmuuttajien suomen kielen opetuksessa. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu, ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja D: 131.

Jaakkola, M., Jasinskaja-Lahti, J., Kyntäjä, E., Liebkind, K., Mannila, S. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus Kirja. Yliopistokustannus University Press Finland.

Jone Johnson Lewis. Jane Addams. Viitattu 8.9.2013.
http://womenshistory.about.com/od/addamsjane/p/jane_addams.htm

Keinänen, T. & Mäkeläinen, K. 2009. Aktiivinen kansalaisuus kotoutumisen edellytyksenä. Teoksessa Harinen, P., Honkasalo, V., Souto A., & Suurpää, L. (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 91, 183–204.

Kooste toiminnasta. Hämeenlinnan setlementti ry. n.d.

Korhonen, V. & Puukari, S. 2013. Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kotoutumiskaari. Suomen Punainen Risti, materiaalipakki. n.d., pdf-tiedosto. Viitattu 22.3.2013. <http://bot.fi/91r>

Kurki, L. 2008. Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.

Laakso, R. 11.9.2013. Oppariin liittyen pari kysymystä. Vastaanottaja Hilka Yrjänä [sähköpostiviesti]. Viitattu 15.9.2013.

Laakso, T. 2006. Loimaan seutukunnan nuorten osallisuuskäsitykset. Teoksessa Laakso, T. & Äikää-Torkkeli, S. (toim.) Osallisuudella onnistumiseen – loppuraportti Nuorten osallisuushankkeesta Loimaan seutukunnassa. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 45. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 11–35.

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386. Viitattu 19.8.2013.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

Leväniemi, P & Mäkinen, S. 2008. Tukikoti- ja Tukimies2-projektien arviointiraportti. Hämeenlinnan settlementti ry, pdf-tiedosto. Viitattu 8.8.2013.

http://kotisivukone.fi/files/hmlsettlementti.kotisivukone.com/tukikoti-_ja_tukimies2_raportit.pdf

Liebkind, K. (toim.) 1994. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.

Maahanmuuttajien kotouttaminen. Työ- ja elinkeinoministeriö. n.d. Viitattu 20.1.2013. www.tem.fi/index.phtml?s=4626

Maahanmuutto. Sisäasiainministeriö. n.d. Viitattu 20.1.2013.
http://www.migri.fi/download/34214_maahanmuutto_2011_tilastokatsaus.pdf

Martins, T. 2012. Kotoutumisen edistäminen kunnan rakenteissa ja palveluissa. Uudistunut kotoutumislakitilaisuus 31.1.2012. Uudenmaan Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Viitattu 22.3.2013. <http://bot.fi/91q>

Matinheikki-Kokko, K. 1994. Suomen pakolaisvastaanotto – periaatteet ja käytäntö. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus, 82–127.

Metsämuuronen, J. 2006. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Naapuri. n.d. Viitattu 5.1.2013.
http://www.naapuri.fi/tietoa_naapurista/mika_on_settlementti/

Peltola, M. 2010. Ulossuljettu keskiluokka? Teoksessa Haikkola, L & Martikainen, T. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 106, 66–83.

Pyykkönen, M. 2007. Monikulttuurisuus suomalaisten nuorisojärjestöjen toiminnassa. Nuorisotutkimusverkosto, nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisujen sarja., pdf-tiedosto. Viitattu 10.2.2013.
<http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/jarjesto.pdf>

Pyykkönen, M. 2008. Naiset maahanmuuttajien yhdistyksissä. Teoksessa Martikainen, M. & Tiilikainen, M. (toim.) Maahanmuuttajanaiset: Kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 46/2007, 105–124.

Räsänen, J. 2002. Voimaantumisen oikeus ja välttämättömyys. Ammatillisen voimaantumisen edellytykset ja käytäntö. Järvenpää: Julkiviestintä Oy:n Suomen työvalmennusakatemia julkaisu.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Setlementtiliitto, n.d. Viitattu 28.12.2012.

<http://www.setlementti.fi/setlementtiliitto/> a

<http://www.setlementti.fi/toiminta/monikulttuurinen-tyo/> b

Toimintakertomus. 2012. Hämeenlinnan setlementti ry.

Tukea arkeen vertaisryhmästä. Suomen pakolaisapu. n.d. Viitattu 8.8.2013. www.pakolaisapu.fi/kasvokkain

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Virtanen, J. 2006. Fenomenologia laadullisen tutkimuksen lähtökohtana. Teoksessa Metsämuuronen, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Helsinki: International Methelp Ky, 151–212.

ALKUKARTOITUKSEN TAUSTATIEDOT

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Sähköposti: _____

nainen__ mies__

Olen tullut Suomeen __turvapaikanhakijana
 __kiintiöpakolaisena
 __opiskelemaan
 __töihin
 __avioliiton kautta
 __paluumuuttajana
 __muuten.

Miten? _____

__ minua saa haastatella myöhemmin tarkemmin

__ en halua, että minua haastatellaan

allekirjoitus: _____

ALKUKARTOITUKSEN KYSYMYKSET

- 1. MITÄ SINÄ OLET TEHNYT SETTLEMENTISSÄ?**
What have you done in settlementti?
- 2. MITÄ SINÄ HALUAISIT TEHDÄ SETTLEMENTISSÄ?**
What would you like to do in settlementti?
- 3. MITÄ TAITOJA SINULLA ON, MITÄ SINÄ VOISIT KÄYTTÄÄ SETTLEMENTISSÄ?**
What skills do you have that you could use those in settlementti?

KUVIA

ommella

askarrella

tehdä ruokaa

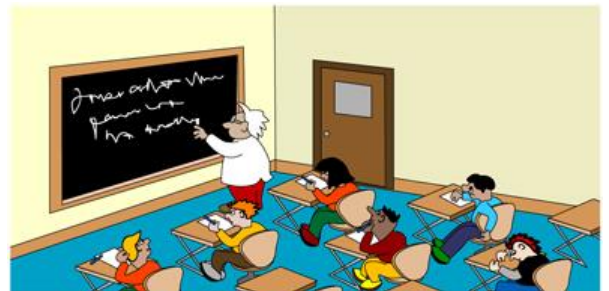
leipoa

käydä retkellä

opiskella suomea

tavata ihmisiä

käyttää tietokonetta

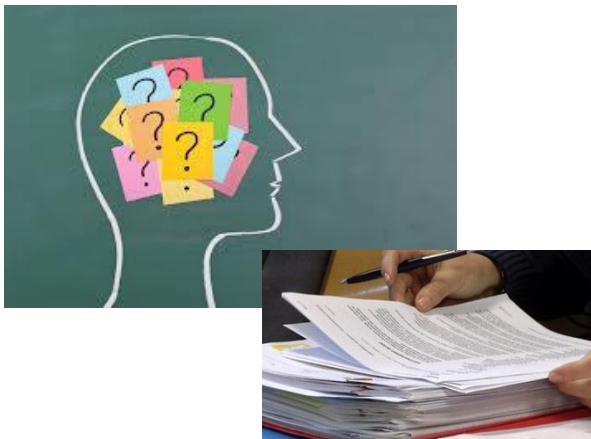
tehdä töitä / olla työharjoittelussa

osallistua kerhoihin

kysyä apua

TEEMAHAASTATTELURUNKO

HAASTATTELURUNKO

TAUSTA

1. Miten sait tietää setlementistä?
2. Kuinka kauan olet ollut mukana setlementin toiminnassa?

TOIVEET

3. Mitä sinä haluaisit tehdä setlementissä?

OSALLISUUS

4. Mitä taitojasi voisit hyödyntää setlementissä?
5. Miten?

KEHITTÄMINEN

6. Miten setlementin toimintaa voisi/pitäisi mielestäsi kehittää?